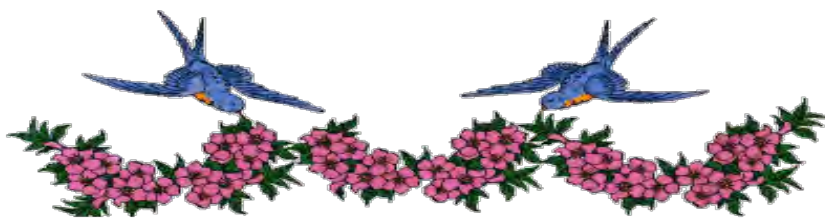

5-чи класстын үренчиктеринин чүмдеген чөрчөктөри

«Теленгит –Сортогойдын орто (толо) үредүлү школынын» МБОУ
Литературалык клубы «Алтын - Казык», 2014

2003 (10 Кош-Агач-Т-С)-5
А11

Кеп эттирте ада - энелердин болужыла
«Жайалталу балдарла ишеери» деп амадулу программа
аайынча алтай тилдин үредүчизи
јазаган

Усольцева А.Г.

А11 5-чи класстын үренчиктеринин чүмдеген чөрчөктөри. – Теленгит –
Сортогой: литературалык клуб «Алтын - Казык» Теленгит –Сортогой. 2014. - 16
бүк.

А 2003105112014 – 011
С 25 (04) 2014

КАТС -196-2-2003-011-5

Күндүлү кычыраачылар!

Жуунтыда Теленгит – Сортогой журттын школынын 5 – чи класынын үренчиктеринин баштапкы чүмдемелдери кирген. Үлекер ишти үренчиктер баштапкы катап бүдүргөн. Проект иш «Куулгазыннын телекейинде» деп адалган.

Үлекер иштин өткөн аайы:

- Литературада чөрчөктөрдү кычырып ылгагандар.
- Чөрчөк чүмдегендер. чөрчөктөрине журуктар жураган ла чсөрчөктөринин
- темазына келиштире журуктар бедиреп тапкандар.
- Бичиктин кадарына жараш, терен шүүлтөлү журук журагандар.

Балдар «Солоньы» деп журналдын журуктарын алып тузалангандар.

Проект ишти бүдүрерге үредүчи ле ада - энелер болушкан.

Чөрчөктөрдө балдардын күүн – санаазы, амадулары, сүүген малы, ан-кужы керегинде айдылган. Балдардын чөрчөктөринин ондайында чын керектер ле алдында өдүп јаткан јүрүм куулгазын телекейле биригип калган. Чөрчөктөрдө балдардын туйка амаду - санаалары куулгазын сүр – кеберлер ажыра көргүзилип, јаш јүректердин јакшыга, јарашка, куулгазынга бастыра күүниле јүткигени сезилет.

5 – чи класстын үренчиктеринин «Куулгазыннын телекейинде» деп бштапкы чөрчөктөрүн кычыраачылар кычырып, «јакшыны», «јаманды», «ак ла караны» балдар канайда ондоп турганыла таныжар. Бу кичинек чүмдечилердин ич - телекейиле јорыкташ, кычыраачылардын да ич – көрүмин, санаа - күүнин кубултып, јүректе бар күүн – санаазынын эн ле «јакшы» «ак» деген кылына табарып, јүрүмге сүүндирер, ижендирер деп амадап турум.

А.Г.Усольцева
алтай тил ле литературанын үредүчизи

Ырыстын ырызы

Эмдиги өй. Ырысту ада-энезиле бир канча өрөкө айылду, жаан эмес журтта журтап жаткан. Же Ырыстын энг ле жаан түбеге - ол ада – энези күнүн ле аракыдаар болгоны. Ырыс оларды чаптыксынып, тайга жаар малчы болуп жүрө берди. Тайгада Ырысла куучындажар кижиге жок болгонынан улам, ийнек-бозуларла, ийдиле, адыла куучындажып жүрө болды.

Бир катап Ырыс суунун жарадында санааркап калган отуларда, Шулмузак деп аттуу бозузы жанына базып келеле, соок чыкту тумчугыла Ырыстын алаканына табарып, кижиге үниле:

- «Бисти кажаанга сукпа, кажаанда турар күүнис жок. Энелерисле кожо жүрөп күүнис келип жат» - деди. Ырыс кайкаганына жараткан суу дөөн антарылаар жастап, тура жүгүрөле: «Сен кижиге чилеп канайып куучынданып турун?» - деп сурады.

- «Мен кижиге чилеп куучынданып турган эмезим, сен менин тилимди ондоп турун» - деди. Ырыс кайкап та турза: «Мен слерди энеерле кожуп салзам, бойым торо артарым. Айдарда, слерге амыраар күн тургузайын, ол күнде слер энелереерле кожо жүрөп болзын. Энирде бойыгар кажаанга кирип калар болзын» - деп куучындашты. Бозулар жөпсинди. Бу күннен ала Ырыс амырады. Кер адын минип, андап, айылдап жырдап жүрди. Энирде айылына жедип келзе, көнөктөр толо сүттү, аарчы – курут эдилген, аяктар толо каймактуу турар болды.

Анайып ыргап жүреле, Ырыс журтта жаткан ада-энезин көрөр деп шыйдынды. Каймак – саржунаг арчымакка сугуп, адына минип, сыр кожондо өзөккө тужүп келди. Келзе, ада-энези ойто ло эзирик! Ырыс коркышту тын ыйлап ада - энезине: «Эне-адалу бойым өскүс жүрүм, слерден мал артык болды. Олордын ортозында мен ырысту жүредим, эмди слерге катап качан да келбезим!» - деп кородоп айдала, тайга жаар жүре берди.

Тайгада малы оны сүүндирип ле жүрди. Ады - чөрчөктөр куучындаар, бозулары - кожо ойноор, ийнектери - отоп алала, ойинде бойлоры жанып келеле, сүдин берип турар болды.

Бир күн Шулмазак бозузы сыр манда көк өлөндө сайрап, тоголонып жаткан Ырыска мантап келеле: «Сениг ада –энен келип жат, барып көр!» -деп кыйгырды. Ырыс тура жүгүрип трамбайлады. Көрүп турза, Жаланайдын жалангында эки кара неме борорып келетти. Ада-энезин ыраактан танып, удура барайын дейле, токтоп калды. «Байла, сүттин аракызы божогон, эмди менен аларга келгилеп жаткан болор» - деп, Ырысту ада-энезине жаман сананды. Же једип келген ада-энези как эрүүл болдылар. Олор балазына жаманысты ташта, бис эмди аракы ичпезис деп айдынгылады. Ырысту сүүнип олорды кучактай алды. Онон бери Ырысту ада-энезиле кожо тайгада эзен – амыр журтагылай берди.

Жаныс Ырысту ол күннен ала малдын тилин ондобос болуп калды, же ого ол бир де комыдабай турды.

Бордошева Сурлама

Турна

Бир эмеген ле өбөгөн, баатырдый үч уул, жаражай бир кыс азырап, журтап жаттылар. Туткан малы - он ат, өскө мал олордо јок болды. Андый да болзо, бойлорын олор аргалу-чакту деп бодоп тургулады.

Аттарын карган эмеген - өбөгөн балдарына адап салгандар.

Жаан уулынын сүүген аттары Чолмон, Каракер болды. Онын аттары кылыкту, минерге де бербес, така да кондыртпас, туйлап турар аттар болды.

Экинчи уулынын аттары јобош. Олорды ол жараш-јараш адап алган. Бирүзи: Керат, экинчизи - Јорго, үчинчизи - Јүгүрүк деп аттар болды.

Эн кичинек уулынын сүүген адынын ады - Күмүш болды, аттын кыл-түги күннин-айдын жаркынына мөнүн чилеп жалтырап турар, сан-башка өндү болгон. База бир адын Турна деп адады.

Турна ады өн- сүр јок, чичке туйгактарлу, узун мойынду, чарбак карынду болгон. Кичинек уул ада-энезине мындый жүдек ат берген деп өкпөлөп жүретен. Бир катап ол адын минеле, коштой турган јыш - аркага андап барган. Бир канча тийин адып алала, амырап отурганча, үстине ан чыга базып келген. Уул: «Бойы колыма келип турарда, мыны ычкынары јок» деп сананып, отоп турган јери жаар өнөлөп баскан, же јууктап ла алза, ан канайып та өскө јерде болуп калар. Уул истежип, одузынан ыраай бергенин билбей де калган.

Кенейте ан јоголо берген. Уул јыш – арканын койузына базып та болбой, өдүп те болбой шыралай берген, үстине там ла карануйлап турган, учында аза бергенин ондоп ийген. Коркыганына аайы – бажы јок кыйгыргылап, адын кычырган. Турна ады укпас јерден угуп, сеспес јерден сезип ийеле, ээзинин табыжына учуп келген. Учуп келген адын көрүп: «А бу сен адым, чын ла турна чылап учуп турарында... Бу мен бүгүн јүүлген болбойым. Кандый да куулгазын ан туштап, астырып ийген... эмди сен...је мен оорып калган эмтирим» - деп алдыла куучындажып, сүүнип, эркеледип јал-арказын сыймап, оны мактаган. Турна ат: «Јо-ок, сени ан өнөтийин астырган, не дезе аайы – бажы јок ан адып, уйаны ээ јок артырып, балдарын ада – эне јок артырып турарында коркыткан» - деп, онон ары куучынданды. «Ада - энен сени жылытып алза, ологго до ачу болор эди. Сен олордын эн ле кару, эрке уулы. Ан – куштарга да андый ок ачу-корон болуп турган деп сен ондодын ба?» - деп, ады сурап турды. Уул не-неменин аайын эмди ондоп, алтай кудайынан јаманым таштагар, эмди андый кылык этпезим деп көнкөрө јыгылып суранды. Бу ла тушта јыш – агаш суйуктала ачылып, уулды божотты. Уул адына мине согуп, айылына једеле, не болгонын акаларына, ада- энезине куучындады. Јангыс ла ады куучынданганы керегинде неме айтпады. Ол олордын јаан јажыды болды.

Бастыра аттардын ортозында Турна деп атту, чичке буттарлу, чарбак карынду, узун мойынду ады эн ле артык нөкөри болды.

Дилеков Дамир.

Кök эчки ле эки карган,

Озо – озо чактарда чанкыр көлдин јанында карган эмеген ле өбөгөн јуртаган. Азыраган олордын балазы јок болды. Јаныс көк эчки малданган, ас - мас такаалар туткан, карый берген кара өндү киске азырагандар.

Эки карган ла кискези көк эчки сүдиле азыранат, кискези болушту - аарчы-курутты чычканнан каруулдайт. Анайып амыр – тыш јуртагылап јатты. Је бир катап, олордын амырын бөрү бусты. Карган өбөгөн агаш аразында одындап јүрерде, көзи кызарган, чилекейи шуурыган ач бөрү туштайла: «Јаныс эчкинди бербезен, айыл – јуртын бызарым, бастыранды кыарым» деди. Карган өбөгөн коркып-үркүп, бүгүнгү түнде ийдин бууга отургызып, кажааннын эжигин ачык таштаар болуп јөпсинди.

Санааркаганына одынын да ундып, айылы јаар мендеди. Эмегени угала калактап, ыйлады. Карган өбөгөн эмегенин тоқынадып, бөрүни мекелеер эп-сүме бедиреди. Учында эки карган айылдаш јаткан байдын айылында той болгонын эске алып, онон барала, эчкинин јаш терезин сурап алды. Бай «јокту кичи јоболду, јүрген јери суракту» деп каргана – каргана. Эчки терезин таштап берди. Карган өбөгөн ого сүүнип, јабыс энчейип башкойып, байдын јуртынан чыгала, айылына келди. Эки карган терени тулуптап көктөйлө, ичине өлөннөн тыктап, јаны сааган эчкинин сүдиле уймап-уймап, кажаанга тургузып салгылады, көк эчкизин айылына сугуп алдылар.

Түн ичинде көзи кандалган, чилекейи шуурыган ач бөрү јетти. Кажаанда сүтле јытанып турган көк эчкини көрүп ийеле, сүүнгенине бир ле тиштеп јуда салды. Је өлөн тыктаган эчки терези ого курсак болбоды, ого карылып, јерде тоголонып јадарда, өбөгөн айрууштап өлтүрип алды. Карган эмеген сүүнип, өбөгөнин бөрүнин куйругынан јака эдип берди, терезинен төжөк эдип алды. Онойып өштүзин јенеле, онон ары амыр – энчү јуртагылай берди.

Мамырбекова Аягоз.

АЛТЫН ТОЛОТКО

Эрке энезине болужып, карындажы Эрменле жүзүн - жүөр чечкектерле көмүлгөн жалаңда бозулар күдүп, өткүрип турган. Олор ээн жалаңдарда куштардын башка - башка үнденип, кожондоп тургандарын уккылап, көк өлөңдө тоголонгылап жаткылайтан. Онын учун эки карындаш олордын тилин билер болгон болзобус деп куучындажып туратан. Та кайда да жыланнын уйазында алтын толотко бар деп жаан улустаң уккылап жүргүлейтен учун, бир катап олор оны бедиреер деп куучындажып алгылады.

Женеzi калын, карануй аркадан бедиреерге олорго эмеш коркымчылу да болзо, бой-бойынан тын ыраабай, эки жара барып, бедиреер деп куучындашты.

Алтын толоткону бедиреп жүргенче, карануй кире берген. Кандый да жыланнын уйазы туштабай турарда, Эрке карындажын кычырып, жанар деп сананды.

Je бу ла тушта: «Таба-алдым, акы-ы таба-алдым!» - деп, Эрменнин кыйгызы угулды. Эрке кыйгы угулган жер жаар жүгүрди. Келзе, чындап – та! Карындажы жүдурукча, күнге мызыладап турар болчок немее тудунып алган, көстөри тозырайып, тыныжы буулган, удур жүгүрип келетти. Экүзи эмди бис ан-куштын тилин билип жүрерис деп сүүнгилеп, карануй аралдан чыгала, бозуларын таштап ийген жалаңга келгилезе, бозулар туку ла качан айыл жаар мантажа бертир. Эмди айылда энебиске нени айдарыс деп турганча, энези олорго удур келди.

Уулчактар коркыганына, жымыртканы сугуп ийдилер. Энези жууктап келеле: «Слерге жылан учурабады ба? Јаңы ла меге јолыгып, жымырткамды бедиреп јүрүм деген. Слер, учкандар, албаганар ба? Жыланнын алтын толоткозын уурдап аларга јарабас, каршузы једер, уурданган кижии оору-јоболго туттурар» - деп, уулдарынын кылыгын сезип тургандый айтты. Уулчактар унчукпай турарда, энези кими ректене- кими ректене јүре берди. Эрке ле Эрмен бой- бойы јаар јалт көрөлө, унчугышпай түрген-түрген кайра бастылар.

Жыланнын уйазына жууктап келгилеерде, жылан оморды бажын бийик көдүрип алган сакып турды. Уулчактар коркыганына кыйгырыжып ийеле, жымыртканы ычкынып, кайра жүгүрдилер, је жылан омордын алдынан чыгып келди. Уулчактар эмди ле жылан чагып өлтүрер деп санангылап, кучактажып көстөрин јумуп ийгиледи. Кенейте оморго: «Мен слерге тийбезим, слер алтын толотконы бойыгар экелип бергенигер, онызы јакшы. Айылаарга эзен – амыр јангылай беригер. Јүрүмде чек ле јакшы улус болор эмитерер, онын учун алдаарда јолыгар качан да ачык болзын. Ак санаалу болуп өссөр, ырыс бойы келер" - деп айдала, жылыып калды.

Уулчактар оосторын ачып алала, жыланнын куучынданганын кайкап турала, коркыгандарын да ундып салгылаган. Болгонгылап келеле, сөс тө айдышпай, мылтыктын огынан капшай, карануй аралдан чыгара жүгүрдилер. Јүк ле айылдарынын јанына жууктап келеле, бой-бойына көрүжип, көк өлөнгө јада түштилер. Тыныш алынган кийинде жылан керегинде кемге де айтпас деп куучындажып алгылады.

Шарапов Эмил.

Куулгазын үлдү

Озо - озо чакта Көк –Төбө деп јерде Манаспай деп өбөгөн јуртаган. Манаспай улустын койлорын күдүп, азыранып јүрер, алган ээжизи јок, азыраган малы јок кижии болгон. «Кармай тутсам кулагым, кайра көрзөм көлөткөм. Бу не јүрүм?» - деп комыдап јүретен.

Бир катап койлорын Ыйык туунын эдегине күдүп јүреле, мал баштап турган жоон куча јоголып калганын көрүп, малды айыл јаар башкарып ийеле, кучаны бедиреер деп артып калган. Ары – бери көрзө, мал ла жылыгадый јер јок, не де болзо, Ыйык туунын эдегине чыгып көрөр деп сананды. Ыйык тууга чыгып келзе, межелик көрүнди. «Мында мындый јер јок болгон. Бу качаннан бери табылган? Байла, јер силкинерде табылган болор» - деп сананып, келген керегин ундыбай ајыктанды. Көрүп турза, кучазы болчок кара таштын јанында көрүнди, сүүнгенине куча јаар жүгүрип келеле, айдап апарарга ла турганча, таштын өзөгинде та не де јалтырт эдип көзине илинди. Көрзө, коркышту јараш үлдү чике ле таштын ортозында кысталып калган турды.

Манаспай чочыды, онон кайкады, көзине бүтпей ташты айландыра басты. Бу тегиндү эмес деп билип, ого тийбес, улуска айтпас деп бек сананып, кучазы жаар базарда, үлдү күзүнидий жараш табаштынып ийди. «Бу мени канайт деп туру? Уштып алзын деп турган болотон бо? Айдарда, бу менин үлдүм болор бо?» - деп, Манаспай чала алаатып, сананып турала, уштып көрзө канайдар деп сананды. Ташка жууктап, үлдүни уштып ла аларда, Манаспайды кижиге таныыр эмес болуп кубула берди. Алтын- мөңүнле жарандырган баатырдын кеп кийими кийилди. Манаспай жаш бала чылап сүүнип, кара жангыс бойым эмди баатыр болдым, бастыра жөөжө менин, байлар менин будым жыгылар деп көкип чыкты. Онон кенейте сагыш алынып: «Бу мен канайып турум? Баатыр болгондо, черү керек, черү болзо, жуу –чак башталар. Алтайыма чак түжер, мендий жокту - жойу улус там түрениир. Жок-жок, керек жок!» - деп үлдүни ойто жерине кадап ийди.

Болгонып келзе, катап ла озогы Ыйык туу, кучазы жанында, малы айыл жаар араайын отоп-отоп баратты. «Сан башка түш түжелди, бу ненин ырымы болотон? - деп сананып отурала, карманына колын сугуп ийзе, карманы толу алтын - мөңүн эмтир. Бу чын болгон керек турбай деп Манаспай сананып, Алтай - кудай болушканына, Ыйык туузуна быйанын айтты, көнкөрө түжүп мүргүди. Байдын малын айдап экелеле, табыштырып, эмди мен сеге жалчы болбозым деп айдып жүре берди. Бай кайкап турала, ойто келбей кайда барарын деп кийинен ары айткылады.

Манаспай сугуп салган алтын – мөңүнүн алып, айыл –журтту, мал –ашту болуп, бала - барка азырап, амыр - эзен журтай берди. Манспай Ыйык туунын жажыдын кемге де, керек десе эш нөкөрине де айтпады. Айыл –журтында улуска Ыйык тууны алкап, жаантайын сан салып, мүргүп жүрзин, ол Ада кыр, бистин коруучыс деп үредип жүрди.

Якинов Ырыс.

Озо – озо отурган бис жок тушта, Эре – Чуйда канду жуулар өдүп, албаты түрөп, жоксырап, оору – жоболдон өлүп турган өйдө, Токтомыс өбөгөн лө Шалтырак деп эмеген журтап жаткан. Азыраган малы кажаанга батпас, эдиленген жөөжөзи айылга батпас, же балазы олордын жок болгон. Лиит, өктөм тужында Токтомыс өбөгөн өштү - уурчылардан ак - малын, ар - жөөжөзин корулап алатан, же айлар айланышып, жылдар жылышып өдүп, билдирбезинен араайын карыыр жажы жеде берген.

Бир катап үй кижини Шалтырак, өбөгөнүн чикпеерип: «Жылдыра бар, бери көрөрис астаган, ары көрөрис көптөгөн, ар-жөөжөндү, мал – ажынды энчиге артырар, адын ададып жүрер, очогын изү тудар бала керек» деп айдып, Орсойык өзөктө жаткан камнан баланын суузын сурап экелзин деп ийди. Токтомыс өбөгөн арга жокто камга атанган. Кам кижини баланын суузын жазап берерде, айыл – журтын көстөп, карган эмегени бу суула баланы канайда табарга турганын алан кайкап, ат үстинде араай жайканып, ынгырада кожондоп жортып келеткен. Күн аяс, жылу. Куштардын кожоны үзүк жогынан тайга – ташка жаңыланып турган. Аттын үстинде араай жайканып, ынгырада кожондоп келеткен. Жышкынду туунун ажызына чыгып келеле, алканып, ак сүдин үрүстеген кийинде, болчок ташка амыраар деп табыланып отурала, алды жанында өзөк жаар көргөн. Кенейте онын көзине өзөктө кара - бајырт черү жуулганын көрүнгөн. Карган өбөгөн: «Бу та Чычкан байды жуулап бараткан, та мени жуулап келеткен Кычык деп атту калка укту бай эмтир – деп, маанызынан танып ийген. - Эмди амыр жаткан албатыны катап ла чаксырадатан жат, айлдашка канайып тил жетирер» - деп, карган өбөгөн адынын чылбырын бура тартып, капшай ла койу аралдын ортозы жаар кирген. Жаңыс ла бойы билер орык жолго чыгып, өкпөөргөнине тамагы кургай берерде, акыр суу ичип алар деп ат үстинен арчымагына кирген. Же онын колыла камчынын сынынча уулчак калбактанып, чыгып келген, Токтомыс өбөгөн коркыганына аттан антарылып, көнкөрө башкойып, жаман – жакшы айдынып, алканып, калактай берген. Коркып - чочыганына өштүлөрдү де ундып салган.

Бу өйдө уулчак: «Ада, слер канайып чочып туругар? Мен слердин уулар, адым Камчы - Бай»- деген. Адазы жалтанып, сүүнип, бой-бойына бүдинбей кайкап турганын уулчак көрүп: «Коркыбагар ада, слердин санаарды мен билерим, жана беригер. Карган энемди ээчидип алала, Көк куйдын ичине жажынып алыгар. Мен удабай ла једип келерим» - деп айдала, турган изи бар, барган изи жок болуп, жылышып калды. Токтомыс өбөгөн уулчактын сөзүн угуп, түргендеп айыл - журтына мантатты. Једип келеле, не болгонын Шалтырак үйине куучындады. Карган эмеген сыктап ийеле, экү азык-курсак алып, айылдаштарын ээчидип, Көк куйга барып жажынгылады. Та канча кире өй өткөнүн карануй куйга кирип алган улус билбес. Карган өбөгөн та чын, та төгүн айткан деп куучындажып турганча, јаш кижинин үни угулып, оларды чыксын деп сурады. Ак- жарыкка чыгып келген улус, күнге удурла чике көрүп болбой, уулчакты кайкажып көрүп турдылар. Карган эмеген-өбөгөн сүүнип, балазын кучактангылап, көкип турдылар.

Кийинде угар болзо, жуу - чактан албатыны Камчы-Бай деп уулчак аргадап алган эмтир. Онон ло бери Чуй ичинде албаты амыр – энчү жада берген.

Якпунов Эркемен.

Оймокчы

Чуй суунын жарадында, жүзүн –жүүр чечектер өзүп турар кичинек сас бар. Журттын малы ол састы жакшы көрөт. Бир катап, саста мал та неден де үркүп, туш – башка манташты. Ол не дезе, керек мындый болгон.

Саста өзүп турган чечектердин ортозында кичинек кызычак кайдан да табылып келген. Ол күнүн ле күннин чокторыла ойгонып, чалынла јунунып алала, чечектен чечекке калып, түн киргенче ле ойноор болды. Онон мал үркүп, саска јууктабас боло берген.

Бир катап онын айыл чечегине бир сүреен јаан канаттарлу, јаан кара көстөрлү неме учуп келген. Кызычак коркыганына јалбырактын алдына кире конгон, је ол: «Сен кандый јараш кызычак, адын кем?» - деп сураган. Јалбырактын алдынан бажын чыгарып көрзө, онын алдында сүреен јараш уул турган. «Менин адым - Оймокчы» - деп јаактары кызарып, кызычак айткан. «Мен адым- Чымыл. Сен меге нөкөр болорын ба, мен сени ыраак – ыраак талага апарарым, экү ырысту-ырысту јуртаарыс» - деп айткан. Оймокчы тын сананбаган, «је» деп айдып ийген. Чымыл Оймокчыны белине отургызала, кижі јүрбес јерге эжелген. Мында коркышту соок, карануй

болгон. Оймокчы мекелеткенине ачынып, качар эп бедиреген. Же бир де арга табылбай турарда, карануй толықта ыйлап, «мында ла өлөр эмитирим» деп шымыранып отурган. Бу ла өйдө кандый да түктү жымжак неме табарарда, Оймокчы чочыганына кыйгырып ийген. Же бу боро чычкан эмитир, ол Оймокчыга карануйдан чыгарга болушкан.

Оймокчы карануйдан жарыкка чыгар алдында, чычкан онын көзине бос буулаган, жарыкка чыкса, сокор артып калбаска деп жартаган. Оймокчы чычканга жаан быйанын айдып, көзінде буны чечип турганча, ол жүре берген эмитир. Оймокчы эмди нени эдерин билбей, учуп турган чымылдардан жажынып турган. Чымыл жаман, жүдек, шалыр болгонын ол билип алган. Кайдаар барарын ондобой, катап ла ыйы келип турганча, кандый да куш онын жанына учуп келеле, курттарды, чымылдарды терип, жип баштаган. Оймокчы оны жудып ийбезин деп колыла жанып та турза, куш көрбөйт. Анайдарда, ол жүгүрип барала, куштын будынан калбактанып алган, куш нени де сеспеген. Бу өйдө мүн чымыл күүлеп, Оймокчыны амыры жок бедирегилеп, учулап турды. Оймокчы бар жок күчиле куштын будынан калбактанып, онон бир де артар жок деп билип турган. Куш учуп чыгардан озо, ол калбактанып – калбактанып онын белине чыгала, жылу, жымжак жүнгине оронып алган. Анайып кожо жылу жер жаар учуп келген. Бу Алтайда ол ошкош кичинек улустар коркышту көп болгонын көрөлө сүүнген. Олор база сүүнгендер. Ол сүүнип, эмди коркымчылу чымылдар ого каршу колбос деп билип, жагы тапкан нөкөрлөриле кожо ырысту жада берген.

Мизанов Шуну.

Чөрчөктөрдү чүмдеген, чөрчөктөрине келиштире журуктар жураган ла жууган балдар

Бордошева Сурлама
Дилеков Дамир
Диятов Эзен
Мамырбекова Аягоз
Мизанов Шуну
Шарапов Эмил
Якпунов Эркемен
Якинов Ырыс

Ондайы

Кире сөс.....	
Ырыстын ырызы.....	1
Турна	2
Кök эчки ле эки карган	4
Алтын толотко	5
Куулгазын үлдү	6
Камчы – Бай	8
Оймокчы	9
Чөрчөктördи чүмдеген, чөрчөктөрине келиштире журуктар жураган ла жууган балдар.....	11

Творческая работа (сказки)
Редкатор – составитель А.Г.Усольцева

Ответственные за выпуск
редколлегия газеты «Алтын - Казык»

Тех. редактор Барбачакова Л.В.
Худ. редактор Тапаева А.С
Компьютерная верстка Дилекова Д.М.

Подписано в печать 23. 01. 2014
Формат 28x21 Бумага А4 mohdi
Печать Timez New Roman
Тираж. 1 экз. заказ 1

МБОУ «Теленгит –Сортогойская СОШ»
Литературный клуб «Алтын - Казык» («Полярная звезда»), 2014
ул. Новая 4, Теленгит - Сортогой